

Rinze Ijbema

1. **[1]** ‘Wie ben ik dat de moeder van de Heer naar mij toe komt?’ Natuurlijk is de vraag van Elisabet eerst en vooral een uitroep van verwondering, van dankbaarheid. Het is niet zo dat ze vergeten is wie ze zelf is; ze is alleen diep onder de indruk van wat God aan het doen is. Hier staat de moeder van de Heer voor haar, en het is haast onvoorstelbaar, maar op de één of andere manier is die baby die komt, meer dan gewoon een heer, meer dan de keizer in Rome als Heer; ‘Heer’ is de naam van God en Elisabet is overweldigd dat op de een of andere manier hier de moeder van God voor haar staat. Kun je dat zomaar zeggen? Nee, dat kun je niet *zomaar* zeggen. Vandaar de dankbare verwondering: ‘Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt?’

[2] Toch is het interessant om te proberen de retorische vraag eens gewoon te beantwoorden. Want Elisabet is wel degelijk iemand, en het is om wie zij is dat Maria naar haar toe reist. In de Bijbel heet ze een verwante, een familielid van Maria. Dat kan natuurlijk van alles betekenen, van een tante tot een meer vage verwantschap. Het zou, even terzijde, kunnen betekenen dat Maria ook thuishoort bij de stam van Levi, van priesters. Nu had Gabriël, een engel van God, een vriend van God, het met Maria over Elisabet gehad. Gabriël was iets te enthousiast geweest toen hij Maria vertelde wat God van plan was, en Maria was ervan geschrokken. Gelukkig kon Gabriël Maria ook nog vertellen van Elisabet, haar tante, en dat zij wonderlijk in verwachting was en dat Elisabets zwangerschap alles te maken had met de toekomst van Maria. **[3]**

Dus had Maria haar spulletjes gepakt en was op weg gegaan, op familiebezoek. Ik ben dan zo benieuwd naar wat er in haar omging. Zij is een jong meisje, Elisabet een oude vrouw, die een eind uit de buurt woont, maar wel vertrouwd is. Je kunt je ook voorstellen dat het voor Maria precies goed voelt, dat als er iemand haar begrijpt het Elisabet moet zijn. Terwijl ze in Nazaret, waar ze woont, op nieuwsgierige vragen en kritische blikken kan rekenen, kan ze bij haar familie verderop nog even in rust leven, voordat de hemel losbarst. Maar dat betekent wel dat als je Elisabets vraag letterlijk neemt, ‘Wie ben ik dat de moeder van de Heer naar mij toekomt?’, dat een droog antwoord kan zijn: ‘Je bent haar tante.’ Maar dat antwoord doet geen recht aan de verwondering van Elisabet.

[4]

‘Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt?’ Er is, als je de vraag letterlijk neemt, nog een ander antwoord mogelijk. Het bijzondere van Elisabet is niet alleen dat ze de tante van Maria is, ze is ook de aanstaande moeder van Johannes. Al zes maand in verwachting, terwijl ze er veel te oud voor was. Ze kan misschien, heel praktisch, wel wat hulp gebruiken. En tegelijk: al zes

maand in verwachting van een baby, die zal opgroeien als de kwartiermaker van de Messias. Zacharias, de man van Elisabet, had het hele verhaal regel voor regel op een bordje geschreven, want praten kon hij niet meer. De engel van God die met hem had gesproken had reden gehad om hem wat hardhandiger aan te pakken dan Gabriël Maria had benaderd. Maar Elisabet had de situatie begrepen: haar zoon wordt ceremoniemeester voor de Messias. En dit is hun eerste ontmoeting. **[5]**

Het is dan ook Johannes, die in de buik van zijn moeder Elisabet te kennen geeft dat hij doorheeft wie er voor haar staat. Maria begroet haar tante, Elisabet hoort haar stem, de baby in haar buik veert op. Je kunt zo'n gebeurtenis helemaal plat maken en uitleggen dat het toeval is, dat het niets te betekenen heeft. Maar waarom zou je dat willen doen? De laatste profeet (Johannes) reageert op de komst van de moeder van de laatste koning (Jezus): je weet dat dat de situatie is. Als het twee gewone kinderen waren, had het allemaal misschien niets te betekenen. Nu dit de context is, wordt het feest er alleen maar groter van. En het feit dat het om Maria en Johannes gaat is ook een antwoord op Elisabets vraag, als je die letterlijk neemt: je bent de moeder van Johannes, Elisabet. Daarom staat de moeder van je Heer voor je. En opnieuw: het is geen antwoord gelijk, want het wonder wordt er alleen maar groter van. **[6]**

2. Als je een verhaal vertelt, kun je op twee manieren duidelijk maken dat er een hoogtepunt komt. Je kunt alles uit de kast trekken aan uitroeptekens en extreme bijvoeglijke naamwoorden en wonderlijke gebeurtenissen. Dat gebeurt in de Bijbel ook wel, bij voorbeeld in de Openbaring aan Johannes, of in Matteüs, als Hij over Christus' dood en opstanding spreekt. Maar Lucas, als hij het verhaal van Maria en Elisabet vertelt, gebruikt een andere tactiek: het knikje. Ik wou eigenlijk knipoog zeggen, als je maar begrijpt dat ik het niet oneerbiedig bedoel. Lucas vertelt het verhaal op een manier dat je proeft: dit kleine verhaal van een meisje en haar tante was maar niet de nieuwe Henny Thijssing-Boer of Harry Mulisch. Hier is meer aan de hand. Zo schrijft Lucas op een manier die aansluit bij het Oude Testament. Op die manier wil hij duidelijk maken dat wat je hier leest Bijbelse geschiedenis is. En ik snap dat jij dat allang wist, maar als je dit voor het eerst zou horen, zou het je opvallen: dit verhaal van twee vrouwen is stiekem een deel van de ontdekking van de hemel, van het centrale hoofdstuk in de geschiedenis van hemel en aarde, zoals tot nu toe opgeschreven in de boeken van Israël. **[7]**

Een manier waarop ik je dat maar half bewuste gevoel van spanning kan laten meemaken, is als ik drie details uit Lucas' verhaal naar voren haal en op een rijtje zet, uit vers 39 en 40 en 41. Eerst vers 39: 'Kort daarop reisde Maria in grote haast naar het bergland, naar een stad in Juda.' Beetje

raar... Normaal zeg je, zegt Lucas gewoon *wie* – wat – waar. Over *wie* het gaat zie je hier ook wel: Maria. Maar omdat *wat* er gaat gebeuren zo bijzonder is, speelt Lucas een spelletje met vertellen *waar* het is. Hij doet dat door expres het woord Juda te gebruiken. Niemand zei dat meer in die tijd. Het zuidelijk deel van het beloofde land stond bekend als Judea: het land van de Joden. Maar Juda was de oude naam, van de oude stam, van de aartsvader: Juda. Als het een film zou zijn, zou Lucas hier inzoomen op een oude en verweerde grenspaal, de mos en de modder eraf wrijven, zodat langzaam een symbool zichtbaar zou worden: een gouden leeuw, de koningsleeuw van Juda.

[8] Één woord, Juda; een wereld aan beloften. Ooit had Jakob van deze zoon gezegd: ‘Sterk als een jonge leeuw ben jij, je verovert je prooi, mijn zoon, en keert naar je leger terug... In Juda’s handen zal de scepter blijven, tussen zijn voeten de heersersstaf, totdat hij komt die er recht op heeft, die alle volken zullen dienen.’ En Lucas fluistert hier de echo: hier komt hij. Ooit had Jesaja van Juda’s gebied gezegd: ‘Uit Jakob zal ik nageslacht doen voorkomen, uit Juda een erfgenaam van mijn bergland; mijn uitverkorenen zullen het land in bezit nemen, mijn dienaren zullen zich daar vestigen.’ En nu zegt Lucas: hier is de erfgenaam van het bergland van Juda. En ook van Jesaja is deze uitspraak: ‘Beklim een hoge berg, vreugdebode Sion, verhef je stem met kracht, vreugdebode Jeruzalem, verhef je stem, vrees niet. Zeg tegen de steden van Juda: ‘Ziehier jullie God! Ziehier God de HEER!’ En Lucas zegt: zie hier jullie God. In dit kleine verhaal van Maria en Elisabet maakt God zijn plannen waar. De goede verstaander heeft maar een klein woord nodig: Juda. De Koning komt! **[9]**

Volgende detail: ‘...waar ze het huis van Zacharias binnenging en Elisabet begroette.’ Natuurlijk, het gaat om Elisabet en aan Zacharias kunnen we stilzwijgend voorbijgaan. Wie is die man nu helemaal, nietwaar? Hele volksstammen zouden God op hun blote knieën danken als ze een engel zouden ontmoeten, laat staan een engel die hen zou aanspreken zoals de engel met Zacharias sprak. Maar wat doet Zacharias? Hij doet of hij niet zeker weet of hij de engel goed verstaan heeft. Geen wonder, dat Zacharias met stomheid geslagen wordt. Maar opnieuw: George Lucas laat de camera stil inzoomen op het stoffige naambordje naast de deur: hier woont Zacharias, zoon van Levi, priester van de Heer. Mislukt priester, inderdaad; zelfs voor deze heilige zijn offers nodig. Maar dat is het nu net: het zwijgen van Zacharias schreeuwt om het Lam van God. **[10]**

Wat ik nu doe is dat ik je uitnodig om je te laten meenemen door Lucas, die heel subtiel laat merken dat het verhaal van Maria en Elisabet de stille buitenkant is van de grootste gebeurtenis van de geschiedenis: God die ons komt redden. Lucas laat het bordje ‘Juda’ zien, en wij herinneren ons: de Koning komt! Hij wijst en passant op Zacharias, en wij herinneren ons: we verwachten een Priester die voor één keer een afdoende offer brengt. Maar als jij de Heidelbergse Catechismus kent

en de woorden koning en priester hoort, wat is dan het derde woord dat daarbij hoort? P, p, k: *profeet*, priester, koning. Moet je horen: 'Toen Elisabet de groet van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot; ze werd vervuld met de heilige Geest en riep luid: 'De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot!'' **[11]** Zegt Elisabet, de profetes. Alle seinen staan op groen, de hele geschiedenis staat op scherp.

3. **[12]** 'Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt?' Als Elisabet haar verwonderde en dankbare woorden zegt, dan klinkt daarin mee haar diepe besef dat de grootste gebeurtenis van de geschiedenis staat te gebeuren: God die ons komt redden. Het mooie is dat als je Lucas vanaf het begin leest, dat Elisabet feitelijk de eerste is de Maria's zwangerschap bevestigt. Gabriël had het alleen maar voorspeld, we lezen ook niet dat Maria zelf wist of het al zover was, het is Elisabet die de vrucht van Maria's schoot verwelkomt. Er kan er maar één de eerste zijn. Maar tot aan de wederkomst en wie weet nog wel langer mag jij het Elisabet nazeggen: 'De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot.' Natuurlijk gaat het meer om Jezus zelf dan om Maria. En tegelijk: het meest wonderlijke van Jezus, van God die redt, is dat Hij een nicht van ons als moeder heeft. Ik bedoel: wij zijn ten diepste één familie, alle mensen. God wilde ons op een heel diepe manier familie van Hemzelf maken. Hij deed dat door heel gewoon familie van ons te worden. **[13]** De Heer is één van ons. Via Maria.

'Toen ik je groet hoorde, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot.' We waren er niet bij, op dat bijzondere moment, de ontmoeting van die twee vrouwen. Toch wens ik je toe dat je niet alleen de woorden van Elisabet vol blijde verwondering na spreekt, maar dat het je van binnen net zo mag raken als het Johannes raakte dat de moeder van zijn Heer was aangekomen. Een baby van zes maanden in de buik van zijn moeder heeft geen andere manier van reageren dan bewegen. Soms lijken wij geen betere manier van reageren te hebben dan dat we ergens kennis van nemen en 'o ja' zeggen – maar als het je in deze dagen raakt hoe lief het van God is om zo dichtbij te komen, laat het je dan ook raken, laat je hart barsten van vreugde, je lichaam vol zijn van vrede, en schreeuw het uit: **[14]** ik ben een kind van God.

4. Ik ga afronden. Twee dingen nog. Één. Het was pas jaren later dat Lucas het hele verhaal opschreef. Er was al heel wat meer gebeurd, zoveel, dat Lucas bang was dat de verhalen verloren zouden gaan. Dat wil zeggen: Lucas wilde zijn best doen om alle verhalen die in omloop waren nog één keer te filteren. Dus maakte hij, onder andere, een afspraak met de grijs geworden Maria,

moeder van de Heer. Hij had vanzelf graag ook met Elisabet gesproken en met Zacharias, maar de stemmen van deze oude mensen waren voorgoed verstomd. (Tenminste: op aarde. Zacharias lijkt me één die zich geen mooiere hemel kan voorstellen dan een plaats waar je eeuwig uit volle borst mag zingen voor je Heer. Maar dat terzijde:) Lucas heeft Maria gesproken. En Maria heeft de verhalen bevestigd: zeker weten, Lucas, zo is het gegaan. Dus is vanmorgen de moeder van de Heer bij ons geweest: het zijn haar eigen woorden. **[15]**

En twee: dit was alleen nog maar het begin van het verhaal van Jezus. **[16]** Er is nog veel meer gebeurd en Hij heeft nog veel meer gedaan. En om dat te vieren moet je niet alleen straks met kerst naar de kerk komen, maar blijven komen, meeleven naar Goede Vrijdag en Pasen, naar Hemelvaart en Pinksteren. En dan opnieuw, net zolang tot alle profetieën zijn vervuld en Hij opnieuw zal komen. Johannes de Doper zou de laatste profeet voor Jezus' komst zijn, Johannes de Oudste, een andere Johannes, werd de laatste profeet van Jezus' wederkomst van wie de woorden in de Bijbel zijn opgenomen. Dit zijn de woorden van de Heer die hij doorgeeft, uit de Openbaring aan Johannes: 'Wees niet verdrietig. Want de leeuw uit de stam van Juda, de telg van David, heeft de overwinning behaald.' Dus mag Hij de geschiedenis leiden en alle verhalen afmaken. De leeuw van Juda, de Koning, is het Lam van God, de Priester die zelf het offer is.

En de profetie over Hem is ook op ons van toepassing: 'U verdient het om de boekrol te ontvangen en zijn zegels te verbreken. Want u bent geslacht en met uw bloed hebt u voor God mensen gekocht uit alle landen en volken, van elke stam en taal. U hebt voor onze God uit hen een koninkrijk gevormd en hen tot priesters gemaakt. Zij zullen als koningen heersen op aarde.'

Gefeliciteerd.

Amen.